

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

DEVELOPMENT OF A SYSTEM OF INDICATORS FOR THE STATE FINANCIAL SECURITY ASSESSMENT

УДК 351

<https://doi.org/10.32843/bses.55-39>

Соломонова Л.В.

здобувач

Причорноморський науково-дослідний
інститут економіки та інновацій

Solomonova Lilia

Black Sea Research Institute
of Economy and Innovation

У статті доведено, що фінансова система будь-якої країни є основою функціонування економіки, а Україна має комплекс накопичених соціально-економічних проблем, які постійно її супроводжують, це зумовлює високу актуальність даного напрямку досліджень в останні десятиріччя. Запропоновано систему узагальнюючих індикаторів для комплексної оцінки фінансової безпеки держави, що на відміну від існуючих, повністю побудована на основі відкритих даних, враховує сучасні тенденції розвитку фінансової системи країни та дозволяє розробляти практичні рекомендації щодо покращення її стану.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, індикатори оцінки, комплексна оцінка фінансової безпеки держави, національна економіка.

В статье доказано, что финансовая система любой страны является основой

функционирования экономики, а Украина имеет комплекс накопленных социально-экономических проблем, которые постоянно ее сопровождают, это обуславливает высокую актуальность данного направления исследований в последние десятилетия. Предложена система обобщающих индикаторов для комплексной оценки финансовой безопасности государства, которая, в отличие от существующих, полностью построена на основе открытых данных, учитывает современные тенденции развития финансовой системы страны и позволяет разрабатывать практические рекомендации по улучшению ее состояния.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, индикаторы оценки, комплексная оценка финансовой безопасности государства, национальная экономика.

The article proves that the financial system of any country is the basis of the economy, and Ukraine has a set of accumulated socio-economic problems that constantly accompany it, which makes it highly relevant in this area of research in recent decades. In the article, based on the results of the analysis and identified problems, practical recommendations for ensuring the financial security of the state are: resumption of bank lending to the real sector of the economy with a simultaneous reduction in the share of non-performing loans is possible only after returning to the trajectory of economic growth. Attempts to intensify this process in the current environment will increase credit risk; development of stock and insurance markets need state attention, as they are in critical condition; planning of public finances should take place in a deficit-free budget, as the problem of public debt will tend to deepen. Also, the reduction of local budget revenues is unacceptable; In order to prevent mass defaults, the banking system should take measures to prevent lending to insolvent businesses and households. The aim of the study is to develop a system of indicators for a comprehensive assessment of financial security of Ukraine, which will analyze time series, identify existing trends and develop practical recommendations for its improvement. A system of generalizing indicators for a comprehensive assessment of the financial security of the state is proposed, which, unlike the existing ones, is based entirely on open data, takes into account current trends in the country's financial system and allows developing practical recommendations for improving its condition.

Key words: financial and economic security, evaluation indicators, comprehensive assessment of financial security of the state, national economy.

Постановка проблеми. Поняття фінансової безпеки держави, як складової економічної безпеки, регламентується на законодавчому рівні. Згідно з [1], під фінансовою безпекою розуміється стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, цілісність та єдність. Дослідження розвитку даного напрямку є на сьогодні досить актуальним і сучасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, критерії оцінки та методи забезпечення фінансово-економічної безпеки держави вивчалися таким вітчизняними науковцями, як: В. Гельман, К. Горячева, М. Єрмошенко, Г. Калач, Н. Кравчук, О. Мелих, Р. Костирко, Н. Наконечна, В. Соловйов, Н. Темнікова та інші [2–5]. Враховуючи, що фінансова система будь-якої країни є основою функціонування економіки, а Україна має комплекс накопичених соціально-економічних проблем, які постійно її супроводжують, це зумовлює високу актуальність даного напрямку досліджень в останні десятиріччя.

Постановка завдання. Враховуючи вищезазначене, метою даної роботи є розробка системи індикаторів для комплексної оцінки фінансової безпеки України, що дозволить проводити аналіз часових рядів, виявляти існуючі тенденції та розробляти практичні рекомендації з її покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основі побудови множини факторів, що визначають стан фінансово-економічної безпеки держави, в даному дослідженні були покладені певні передумови.

По-перше, сучасний досвід вітчизняних науковців в сфері макроекономічного регулювання фінансової стійкості та законодавчі напрацювання у забезпеченні національної, економічної та фінансової безпеки держави, з використанням відповідного математичного апарату, дозволили з'ясувати пріоритетні напрямки оцінок (рис. 1).

Більшість авторів схильні розділяти кожний з наведених на рис. 1 блоків на дві рівноправні складові. Однак, ми вважаємо, що саме така класифікація є найбільш прийнятною, оскільки в кожному блоці поєднуються однорідні за своєю економічною суттю та взаємопов'язані між собою агрегати.

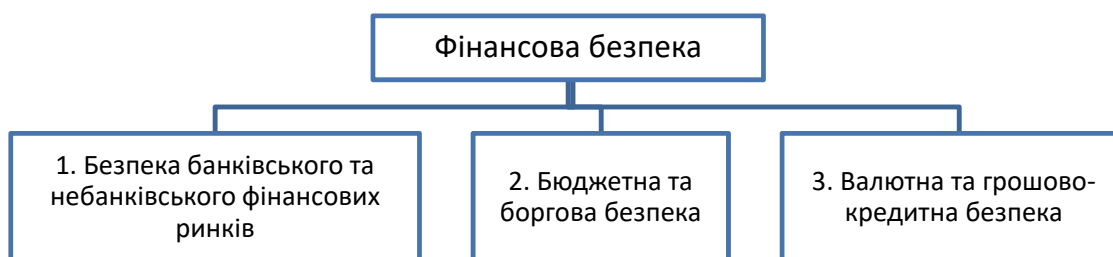

Рис. 1. Складові фінансової безпеки держави

Джерело: розроблено автором

По-друге, до складу кожного напрямку оцінок було включено найбільш значимі показники, з урахуванням національних програм та стратегій розвитку, методологічної бази та критеріїв Міжнародного валютного фонду й країн Європейського Союзу, експертних оцінок тощо.

По-третє, актуальність та доступність інформаційного забезпечення. В якості вхідних даних в роботі використовуються дані Державної служби статистики України [6]. Однак, вони мають певний недолік, пов'язаний зі значним часовим лагом оприлюднення певних макроекономічних та фінансових показників, що в деяких випадках може складати 1–1,5 років. В таких випадках використовувались оперативні дані профільних міністерств та відомств, зокрема:

- наглядова статистика Національного банку України, про основні показники та нормативи діяльності банків й учасників ринку небанківських фінансових послуг, а також монетарну політику [7];

- інформація про стан та розвиток страхового ринку України Національної комісії з державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг [8];

- інформація про стан економіки України та державних фінансів, зокрема, зведеного й державного бюджету, а також накопиченого боргу Міністерства фінансів України [9];

- аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України [10].

Далі розглянемо складові кожного блоку (рис. 1), більш детально.

1. Банківська та безпека небанківського фінансового ринку X_1 .

Перші два показники визначають ефективність всієї банківської системи країни. На нашу думку, до найбільш узагальнюючих індикаторів даного напрямку оцінки належать рентабельність активів банків x_{11} та рівень кредитування реального сектору економіки x_{12} .

$$x_{11} = \frac{ЧП}{А}, \quad x_{12} = \frac{K_{КС}}{ВВП}, \quad (1)$$

де ЧП, А – відповідно обсяги чистого прибутку (збитку) та сукупних активів банків, млн. грн.; $K_{КС}$ –

обсяг кредитів, наданих корпоративному сектору, млн. грн.; ВВП – обсяг валового внутрішнього продукту.

У світовій практиці рентабельність активів є основним показником, що характеризує ефективність банківської системи. Додатна рентабельність є власним джерелом розвитку, оптимальні значення якої знаходяться на рівні 10–15% [1]. З іншої сторони, призначенням банківської системи є фінансово-кредитне обслуговування, зокрема, реального сектору економіки. Порогове значення показника x_{12} перевищує 30%.

Функціонування банківської системи завжди пов'язано з фінансовими ризиками, які безпосередньо впливають на її стабільність та стійкість. Тому, показники (2)–(4) призначені для його всебічної оцінки та запобігання.

Для покриття наслідків фінансових ризиків, в банківській практиці використовується регулятивний капітал. Рівень його достатності вимірюється коефіцієнтом x_{13} .

$$x_{13} = \frac{PK}{A_p}, \quad (2)$$

де PK – загальна сума регулятивного капіталу, млн. грн.; A_p – сукупні активи банків, зважені на відповідні коефіцієнти ризику, млн. грн.

Для діючих банків, НБУ встановив норматив x_{13} , що повинний бути не меншим за 10%. Станом на 01.12.2020 р, серед 74 банків України, достатність регулятивного капіталу знаходилась в межах від 10,8% до 348,2%.

Можливість своєчасного погашення короткострокових зобов'язань вимірюється відповідним коефіцієнтом ліквідності x_{14} . Його граничне значення, згідно нормативів НБУ, не повинно бути меншим за 60%.

$$x_{14} = \frac{A_L}{KЗ}, \quad (3)$$

де A_L , KЗ – відповідно, обсяги ліквідних активів та короткострокових зобов'язань банку зі строком погашення до одного року, млн. грн.

Наступні показники використовуються для безпосередньої оцінки фінансових ризиків. До них було віднесено максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента x_{15} та частку непра-

цюючих кредитів x_{16} . Для x_{15} встановлений норматив НБУ не повинний перевищувати 25%.

$$x_{15} = \frac{З_{КБ}}{РК}, \quad x_{16} = \frac{КР_H}{КР_B}, \quad (4)$$

де $З_{КБ}$ – обсяги сукупних зобов'язань контрагентів перед банками, млн. грн.; $КР_H$, $КР_B$ – відповідно, загальні обсяги непрацюючих та виданих кредитів банками, млн. грн.

Небанківський фінансовий сектор включає ринок страхових послуг та фондовий ринок. Для оцінки результативності функціонування страхових компаній, в даному дослідженні використовувались індикатори рівня проникнення страхування x_{17} та валових страхових виплат x_{18} .

$$x_{17} = \frac{СП}{ВВП}, \quad x_{18} = \frac{СВ}{СП}, \quad (5)$$

де $СП$, $СВ$ – відповідно, обсяги валових страхових премій та виплат, млн. грн.

Додатний синергетичний ефект у розвитку страхових послуг буде спостерігатись у випадку, коли обидва показники, x_{17} та x_{18} будуть зростати. При цьому, вважається, що оптимальний рівень проникнення страхування становить близько 8%, а валових страхових виплат – не менше 30%.

Важливою складовою небанківського фінансового сектору є фондовий ринок, рівень розвитку якого вимірюється показником x_{19} .

$$x_{19} = \frac{ЦП}{ВВП}, \quad (6)$$

де $ЦП$ – обсяги торгів на ринку цінних паперів, млн. грн.

Обсяги торгів $ЦП$ включають до свого складу випуск емісійних цінних паперів (акцій, облигацій державної позики тощо), з урахуванням інститутів спільного інвестування та біржової торгівлі. В останні роки фондовий ринок скорочувався швидкими темпами. Так, у 2015 р. $ЦП$ дорівнював 2173 млрд. грн., а за 11 місяців 2020 р. – лише 420 млрд. грн. в цінах кожного року, що є проявом негативних тенденцій.

З урахуванням вищесказаного, результати розрахунку показників банківської та безпеки небан-

ківського фінансового ринку України у 2016–2020 р. наведені в табл. 1. На поточний момент, наявні статистичні дані обмежені листопадом 2020 р.

Як бачимо, на кінець звітної періоду низький рівень фінансової безпеки спостерігався за показниками: рентабельності банківських активів x_{11} та обсягами кредитування реального сектору економіки x_{12} , часткою непрацюючих кредитів x_{16} , рівнем проникнення страхових послуг x_{17} та розвитком фондового ринку x_{19} .

На додачу до вищесказаного, показники x_{12} , x_{17} та x_{19} в останні роки мали негативні тенденції розвитку.

2. Бюджетна та боргова безпека x_2 .

Не збалансовані бюджети всіх рівнів з часом можуть призводити до неконтрольованого зростання боргових зобов'язань. В свою чергу, боргова криза не дозволяє уникнути дефіциту бюджету. Саме тому зазначені напрямки оцінки функціонально були об'єднані в один блок.

З макроекономіки відомо, що збільшення рівня податкового навантаження може по різному впливати на обсяги податкових надходжень. Відповідна залежність в науковій літературі носить назву кривої Лаффера. Саме тому, ключовим індикатором в даному випадку є рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет країни x_{21} . В [1] зазначається, що оптимальними межами даного показника є 25–28%. В протилежному випадку, це буде свідчити або про надмірний податковий тиск на економіку, який гальмує її розвиток, або про недоотримані податкові надходження.

Також, в умовах складного соціально-економічного стану, бюджетні витрати нерідко перевищують відповідні доходи, утворюючи дефіцит (профіцит) державного бюджету x_{22} . Оптимальними межами даного показника вважаються від -2% до +3%.

$$x_{21} = \frac{ЗБ}{ВВП}, \quad x_{22} = \frac{ДБ_H - ДБ_B}{ВВП}, \quad (7)$$

де $ЗБ$ – обсяг зведеного бюджету, що включає доходи державного та місцевих бюджетів, млн. грн.;

Таблиця 1

Динаміка показників банківської та безпеки небанківського фінансового ринку України за даними 2016–2020 р.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Банківська безпека					
x_{11}	-12,6%	-1,9%	1,7%	4,3%	2,9%
x_{12}	27,6%	29,9%	27,0%	21,3%	20,4%
x_{13}	12,7%	16,1%	16,2%	19,7%	21,6%
x_{14}	92,1%	98,4%	93,5%	94,4%	88,6%
x_{15}	21,5%	20,3%	19,8%	17,6%	19,9%
x_{16}	54,0%	54,5%	52,8%	48,4%	42,0%
Безпека небанківського фінансового ринку					
x_{17}	1,4%	1,4%	1,3%	1,2%	1,1%
x_{18}	27,3%	26,0%	28,3%	29,6%	33,8%
x_{19}	100,1%	15,7%	16,6%	19,6%	10,5%

ДБН, ДБВ – відповідно, обсяги надходжень та видатків державного бюджету України, млн. грн.

Реформа децентралізації посилила роль місцевих громад. Однак, нерівномірний регіональний розвиток потребує дотацій вирівнювання з державного бюджету місцевим, для виконання нормативів бюджетної забезпеченості. Відповідний рівень міжбюджетних трансфертів x_{23} не повинний перевищувати 15% та розраховується за формулою:

$$x_{23} = \frac{MT_{ДБ}}{ДБ_H}, \quad (8)$$

де $MT_{ДБ}$ – обсяги міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим, млн. грн.

Позитивний синергетичний ефект від мінімізації x_{23} досягається лише у випадку, якщо середній рівень забезпеченості місцевих бюджетів на одну особу буде мати тенденцію до зростання, про що свідчить відповідний індекс x_{24} :

$$x_{24} = \frac{\frac{МБ_{Н,1} + МТ_{ДБ,1}}{ЧН_1} \cdot \frac{МБ_{Н,0} + МТ_{ДБ,0}}{ЧН_0}}{i_1}, \quad (9)$$

де $МБ_{Н,1}$, $МБ_{Н,0}$ – відповідно, обсяги надходжень місцевих бюджетів у звітному та попередньому роках, млн. грн.; $МТ_{ДБ,1}$, $МТ_{ДБ,0}$ – відповідно, обсяги міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим у звітному та попередньому роках, млн. грн.; $ЧН_1$, $ЧН_0$ – відповідно, середньорічна чисельність населення у звітному та попередньому роках, чол.; i_1 – середньорічний індекс інфляції у звітному році.

Проблема пенсійного забезпечення, а саме, високого дефіциту Пенсійного фонду є фактором, що негативним чином впливає на фінансову безпеку держави, оскільки основним джерелом його покриття є кошти державного бюджету x_{25} .

$$x_{25} = \frac{ПФ_{В,ДБ}}{ПФ_{В}}, \quad (10)$$

де $ПФ_{В}$ – обсяги видатків пенсійного фонду, млн. грн.; $ПФ_{В,ДБ}$ – обсяги видатків пенсійного фонду, що фінансуються за рахунок державного бюджету України, млн. грн.

Так, частка витрат Державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду у 2016–2020 р. коливалась в діапазоні від 22% до 30%, що є вагомим фактором нестабільності державних фінансів.

Як зазначалось вище, перевищення витрат над доходами з часом призводить до проблеми накопичення державного боргу, який в даному дослідженні оцінюється за допомогою двох показників: рівня загального x_{26} та зовнішнього x_{27} державного боргу.

$$x_{26} = \frac{Б}{ВВП}, \quad x_{27} = \frac{Б_3}{ВВП}, \quad (11)$$

де $Б$ – загальний обсяг державного боргу, млн. грн.; $Б_3$ – обсяг державного зовнішнього боргу, млн. грн.

Перший показник, в найкращому випадку, не повинний перевищувати $x_{26} < 40\%$, другий – $x_{27} < 20\%$ [1].

Важливим фактором макроекономічної стабільності є рівень достатності міжнародних резервів за державним зовнішнім боргом x_{28} . Його рекомендоване значення не повинно перевищувати 0,5.

$$x_{28} = \frac{МР}{Б_3}, \quad (12)$$

де $МР$, $Б_3$ – відповідно, обсяги офіційних міжнародних резервів та державного зовнішнього боргу, млн. дол.

Узагальнюючі результати розрахунків показників другого блоку за даними 2016–2020 р. наведені в табл. 2.

Як видно з табл. 2, стан бюджетної та боргової безпеки України у 2020 р. за всіма без винятку індикаторами не відповідав рекомендованим значенням. Найбільше відставання спостерігалось за показниками накопиченого державного боргу x_{26} , x_{27} та x_{28} . В той же час, найгірша динаміка з 2016 р. по теперішній час була за забезпеченістю коштами місцевих бюджетів та часткою витрат Пенсійного фонду коштами державного бюджету України.

Таблиця 2

Результати розрахунків показників бюджетної та боргової безпеки України за даними 2016–2020 р.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Бюджетна безпека					
x_{21}	32,8%	34,1%	33,3%	32,5%	33,6%
x_{22}	-2,9%	-1,6%	-1,7%	-2,0%	-5,5%
x_{23}	31,7%	34,4%	32,8%	26,1%	18,0%
x_{24}	111,0%	121,1%	103,5%	95,1%	91,0%
x_{25}	55,6%	45,8%	42,7%	41,7%	40,1%
Боргова безпека					
x_{26}	81,0%	71,8%	60,9%	50,3%	60,1%
x_{27}	52,0%	46,1%	39,3%	29,2%	36,7%
x_{28}	13,7%	16,1%	18,2%	20,8%	23,7%

3. Валютна та грошово-кредитна безпека X_3 .

Процеси, що відбуваються на валютному та грошово-кредитному ринках є індикаторами розвитку економіки: стану державних фінансів, міжнародної торгівлі, яка є ознакою конкурентоспроможності, стабільності банківської системи тощо. З іншої сторони, проблеми з національною валютою здатні впливати негативним чином на всі сфери соціально-економічного стану.

Першим показником, що увійшов до складу даної групи, є індекс зміни курсу національної грошової одиниці до долара США x_{31} . Безпечним рівнем вважаються річні коливання до 3%.

$$x_{31} = \frac{USD_1}{USD_0}, \quad (13)$$

де USD_1 , USD_0 – відповідно, середньорічний курс гривні до долара у звітному та попередньому році, грн.

Стан міжнародної торгівлі, з точки зору валютної безпеки, характеризується рівнем достатності міжнародних резервів за обсягами імпорту x_{32} та дефіциту/профіциту торговельного балансу x_{33} . Перший показник вимірюється в місяцях, де достатній рівень дорівнює 5. Другий показник не повинний перевищувати 5%.

$$x_{32} = \frac{MP}{IM/12}, \quad x_{33} = \frac{E-IM}{E+IM}, \quad (14)$$

де IM , E – відповідно, річні обсяги імпорту та експорту товарів та послуг, млн. дол.

Про рівень довіри до національної грошової одиниці свідчить доларизація грошової маси x_{34} , яка не повинна перевищувати 15%.

$$x_{34} = \frac{D_{USD}}{\Gamma_{M3}}, \quad (15)$$

де D_{USD} – обсяг депозитів в іноземній валюті, млн. грн.; Γ_{M3} – обсяг грошового агрегату М3, млн. грн.

Зростаюча економіка завжди супроводжується помірним підвищенням цін, на рівні 1–3% щороку. Повна відсутність інфляції, або дефляція призводять до уповільнення економічної активності і є небажаним явищем. Тому, індекс інфляції x_{35} є важливим показником для оцінки грошово-кредитної безпеки. Його допустимий рівень складає

105–107% річних і розраховується державними органами статистики.

Останні показники стосуються кредитування, до яких включено частки довгострокових x_{36} та споживчих кредитів x_{37} .

$$x_{36} = \frac{KP_D}{KP}, \quad x_{37} = \frac{KP_{CP}}{KP}, \quad (16)$$

де KP – загальний обсяг кредитів, наданих резидентам країни, млн. грн.; KP_D , KP_{CP} – відповідно, обсяги довгострокових та споживчих кредитів домогосподарствам, млн. грн.

Частка довгострокових кредитів повинна складати більше ніж 60%, а споживчих кредитів – 5–9%. Результати розрахунків зазначених показників наведені в табл. 3.

Серед наявних проблем на кінець 2020 р. слід вказати високу доларизацію грошової маси x_{34} , недостатню питому вагу довгострокових кредитів та непомірно високий рівень споживчого кредитування, який в останні роки продовжував зростати.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, спираючись на результати проведеного аналізу та виявлені проблеми, практичними рекомендаціями щодо забезпечення фінансової безпеки держави є:

- відновлення кредитування банками реального сектору економіки з одночасним зменшенням частки непрацюючих кредитів є можливим лише після повернення на траєкторію економічного зростання. Спроби активізувати цей процес в існуючих умовах буде сприяти зростанню кредитного ризику;

- розвиток фондового та страхового ринків потребують державної уваги, оскільки знаходяться в критичному стані;

- планування державних фінансів повинно відбуватись в умовах бездефіцитного бюджету, оскільки проблема державного боргу буде мати тенденцію до поглиблення. Також, скорочення доходів місцевих бюджетів є не припустимим;

- з метою запобігання масових неплатежів, банківська система повинна вживати заходи щодо недопущення кредитування неплатоспроможних суб'єктів діяльності та домогосподарств.

Таблиця 3

Результати розрахунків показників бюджетної та боргової безпеки України за даними 2016–2020 р.

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Валютна безпека					
x_{31}	117,0%	104,1%	102,3%	95,0%	104,3%
x_{32}	4,8	4,5	4,4	5,0	6,8
x_{33}	-3,8%	-6,8%	-9,4%	-9,7%	-4,1%
x_{34}	33,3%	33,7%	30,7%	29,8%	29,2%
Грошово-кредитна безпека					
x_{35}	112,4%	113,7%	109,8%	104,1%	105,0%
x_{36}	64,9%	60,1%	54,2%	51,3%	50,7%
x_{37}	10,2%	12,0%	14,1%	17,9%	17,9%

Таким чином, науковою новизною даної роботи є розробка системи узагальнюючих індикаторів для комплексної оцінки фінансової безпеки держави, що на відміну від існуючих, повністю побудована на основі відкритих даних, враховує сучасні тенденції розвитку фінансової системи країни та дозволяє розробляти практичні рекомендації щодо покращення її стану.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наук. моногр. / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. Київ : Національна академія управління, 2010. 232 с.
3. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12 (2). С. 266-272. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scan_2013_12%282%29_54.
4. Шмиголь Н., Касьянок М. Управління фінансово-економічною стійкістю комерційного банку в умовах економічної конкуренції. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 19. С. 379-385. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/65.pdf.
5. Shmygol N.M., Kasianok M.A. Management of economic sustainability of the enterprise. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic Sciences*. 2020. № 1(45). С. 51-55. URL: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/335>.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
8. Національна комісія з державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.
9. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>.

10. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua>.

REFERENCES:

1. Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated 29.10.2013 № 1277. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
2. Yermoshenko M.M. (2010) Financial component of economic security: state and enterprise: science. monograph / M.M. Yermoshenko, KS Горячева. Kyiv: National Academy of Management.
3. Melykh O. (2013) Financial security of the state: essence, evaluation criteria and preventive measures of strengthening. *Economic analysis*. Vol. 12 (2), pp. 266-272. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scan_2013_12%282%29_54.
4. Shmygol N., Kasianok M. (2018) Management of financial and economic stability of a commercial bank in conditions of economic competition. *Market Infrastructure*, no. (19), pp. 379-385. Available at: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/65.pdf
5. Shmygol N.M., Kasianok M.A. (2020) Management of economic sustainability of the enterprise. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic Sciences*, no. 1(45), pp. 51-55. Available at: <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/335>.
6. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Supervisory statistics of the National Bank of Ukraine. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
8. National Commission for State Regulation in the Sphere of Financial Services Markets. Available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.
9. Ministry of Finance of Ukraine. Available at: <https://www.mof.gov.ua/uk>.
10. National Commission on Securities and Stock Market. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua>.